

Nynorskopplæring for utanlandske studentar?

Av Reidun Aambo

Bakgrunnen

for å stille dette spørsmålet er at eg sjølv underviser på "Norsk for utanlandske studentar" som starta opp hausten 91 på Møre og Romsdal distriktshøgskule i Volda.

Spørsmålet om målform for utlendingar har vore lite drøfta, så vidt eg veit. Eg presiserer at eg her talar om kategorien utanlandske studentar - dei studiekvalifiserte som tek norskstudiet (med ulike namn) på universiteta eller på dh-skulane i Bø og Volda.

Dh-skulen i Volda har ein klar nynorskprofil. Korrespondanse, katalogar og brosjyrer er forfatta på nynorsk. Og ikkje noko er meir naturleg enn det så nær nynorsken si vogge; Ivar Aasen sin heimstad ligg 5 km borte. Talemålet her ligg nær opp til nynorsk skriftspråk.

Olav Husby på Universitetet i Trondheim slår fast i eit foredrag at: "*I områder hvor nynorsk er dominerende i skole og administrasjon, bør nynorsk være skriftspråket (i undervisninga)*" (trykt i KNA, 2/90 s 46). Han drøftar her språkopplæring både for "barn, ungdom og egne innføringsklasser og voksne som går på tilrettelagte kurs."

Det ideelle ville vere at ein dh-skule på Sunnmøre underviste dei utanlandske studentane i nynorsk. Men då eg reint praktisk fekk ansvar for planlegginga av dette studiet, bokval og undervisning, stilte det seg noko annleis.

Bokmål som undervisningsspråk

At det for dei utanlandske studentane vart valt bokmål som hovudspråk i undervisninga, var først og fremst av praktiske årsaker. Omsynet til utlendingane måtte gå føre all språkpolitikk, skulekoden og mitt eige medlemskap i mållaget. (Desse utanlandske studentane var dessutan berre 18 i talet mot 850 andre studentar på dh-skulen som var ei meir nærliggande målgruppe for språkleg bevisstgjerung).

I desse to prøveåra (91-93) skal MRDH Volda prioritere flyktningar som studentar på dette studiet, altså personar som har budd i landet ei tid. Eg kontakta alle dei opptekne søkjarane til første kullet og spurte kva målform dei tidlegare hadde fått norskopplæring i. Alle hadde nytta bokmåls-bøker på dei kommunale kursa eller vidaregåande skule, også dei som var busette i nynorsk-områda (medan borna deira hadde lært nynorsk). Nokre kom frå Austlandet og Trøndelag, og hadde planar om å studere vidare andre stader (særleg Oslo og Bergen).

Alle dei 18 som fekk studieplass, ville fortsette å skrive bokmål når dei hadde fått førsteopplæringa på denne målforma. Ein student sa det så sterkt at noko anna ville kjennast som eksperimentering frå lærarane si side.

To studentar kom rett frå utlandet utan å kunne norsk i detheile. Eg trur ikkje det er vanskelegare å lære nynorsk enn bokmål for utlendingar, og for desse to ville læringa utan tvil gå greit. Men eg såg det som urimeleg at dei 16 andre som allereie hadde lært bokmål (nokre gjennom fleire kurs og vidaregåande), måtte "avläre" t.d. formverket dei endeleg hadde fått tak på. For å lære nynorsk er som kjent ikkje berre å fylle på med eit ordforråd.

Undervisningsmateriell og ordbøker

Dei lærebøkene som fanst på marknaden og tilgangen på ordbøker vart heilt avgjerande for å velje bokmål som undervisningsmål hausten 91. Når det gjeld fonetikk og samfunnsfag (med øvingshefte og materiell) finst ingenting på nynorsk, heller ikkje øvingshefte i grammatiske emne. Ei telefonrunde ga ikkje lovnader om nynorskbøker tilrettelagde for utlendingar, korkje på Samlaget eller andre forlag. Eg fekk opplyst at marknaden var for liten.

Av kombinerte tekst- og grammatikkbøker finst

Peter Hallaråkers *Norwegian Nynorsk* frå 1983 og Gerd Mannes nynorskversjon av *Ny i Norge*, 1989. Begge desse bøkene er for nybyrjarar og kunne brukast i første semester langt på veg. Men for vidarekomne (trinn II og III) finst ingen bøker på nynorsk tilrettelagde for utlendingar.

Dei 18 studentane som vart opptekne på MRDH, Volda hausten 91 representerte 6 ulike alfabet. Etter kvart har det kome ordbøker på fleire språk i handelen, men etter det eg veit, finst nynorskordbøker berre for språka engelsk og tysk. Det beste er å sleppe å gå vegen om eit tredje språk når ein skal slå opp ord, og med å velje bokmål som undervisningsmål, kunne langt fleire finne ordbøker på sitt eige språk.

Prestisjespråk

Utlendingar oppdagar tidleg kva som er prestisjespråket her til lands - språket i hovudstaden, i riksavisene og vekeblada, i dei fleste program i NRK, på reklameplakatar i butikkar landet over, som subtekstar på kino osv. Fleire som skriv om framandspråklege har observert at utlendingane ikkje sjeldan har eit negativt syn på nynorsk og dialektane. Dette skal vi ikkje undre oss over. I alle fall ikkje når "våre eigne" har same haldning endå

dei er oppvaksne med eit "tolerant" språksyn, lært nynorsk på skulen, høyrte om kampanjar som "fram for dialektane" osv.

Haldningane mellom utlendingane til nynorsk/dialektane og "hovudstadsspråket" kan reflektere språksituasjonen i deira land og kva status dialektar og minoritetsspråk har. Vi skal ikkje så langt avgårde i Europa før personar med utdanning ikkje vil/kan tale dialekten sin eller skrive minoritet-språket.

Som innvandrar kjenner ein seg i minoritet. Når ein så skal velje eit språk, er det kanskje ikkje merkeleg at ein då vil velje eit majoritetsspråk/statusspråk for ikkje nok ein gong å vere i minoritet. (Jfr. Guiora som hevdar at andrespråklæring kan medføre identitetskonflikt og at affektive faktorar som innlærarens haldning til målspråket og folket som snakkar det, har noko å seie for motivasjonen bak språklæringa).

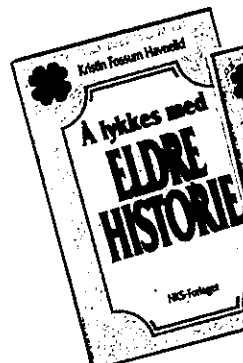
Vi treng ikkje gå lenger enn til Island for å finne døme på prioritering av statusspråk. Vi nordmenn høyrer godt at språket der vest har tydeleg slektskap med nynorsk, og meiner vel at det ville vere logisk om folk der lærer nynorsk når dei skal lære eit skandinavisk språk. Ein islandsk student sa dette slik:

EKSAMENSFORBEREDELSENE

Dette er en bok for deg som ønsker å forberede deg grundig til eksamen. I tillegg til generelle råd om stilskriving og arbeidsmetoder, tar den for seg de forskjellige oppgavetyper som gis til eksamen. Konkrete eksempler på oppgavetyper blir også grundig gjennomgått. På de siste sidene finner du noen gode råd med tanke på selve eksamensdagen.

Boka inneholder konkrete råd om hvordan du skal arbeide både før og under selve eksamen. Den tar for seg oppgavene til både sensor og eksaminator, og gjennomgår kandidatens rettigheter. Selve eksamensdagen gjennomgås i detalj. Her er nyttige eksamenstips, enten du tenker eksamen hele året eller du bare har 48 timer å gjøre det på.

To nyttige bøker for deg som skal opp til eksamen i historie. Bøkene erstatter ikke de tradisjonelle læreverkene i historie, men vil være et nyttig supplement. Målet har vært å presentere et representativt utvalg av emner som dekker pensumkravene i historie i videregående skole.

NKS Forlaget, Postboks 5853 Hegdehaugen, 0308 Oslo, Tlf.: 22 56 85 00

"På Island er vi på mange måtar ute i provinsen. Når vi så skal lære eit skandinavisk språk vil vi derfor ikkje velje det provinsielle nynorske skriftspråket, men riksmålet."

Respekt for dialektar og nynorsk

Den etter måten tolerante haldninga til dialektane vi må seiast å ha i Noreg er eit kulturtrekk vi må formidle til utlendingane på linje med andre verdiar vi vil fremje. Vi bør rett og slett rettleie dei i kva som "passar seg", t.d. at det ikkje utan vidare tar seg godt ut å banne eller å seie at ein dialekt er stygg. Utlendingar i kontakt med nordmenn er kan hende lett utsette for slike haldningsoverføringar.

Meir enn å lære dei utanlandske studentane så detaljert om morfologien i nynorsk, ser eg det som ei sær viktig oppgåve å stimulere respekten for det nynorske språket, både det skrivne og talte. Og dei positive haldningane får ein best formidla gjennom språkhistoria. Nordmenn har grunn til å vere stolte av det demokratiske i Aasens arbeid med å konstruere eit språk på basis av folkemålet. Ein bør også vise studentane at målstriden ikkje berre handlar om a eller e, men at riksmål/bokmål og nynorsk gjennom ein dialektisk prosess har "mjuka opp kvarandre" og gjort begge målformer meir talemålsnære. Vi gjer også studentane merksame på at ikkje alle norske språkbrukarar er samde i tilnærmingstendensen av nynorsk og bokmål.

I studieplanen for distriktshøgskulane i Bø og Volda er det fastsett at om lag 35 sider tekst skal lesast på "den målforma som ikkje er undervisningsmål", i våre tilfelle nynorsk. Studenten skal og få innblikk i dialektane og forstå dei viktigaste skiladene mellom dei to målformene. Studentane kan prøvast i nynorsk kunnskapane til munnleg eksamen.

Pedagogar må ikkje berre tenkje på studentens kommunikative kompetanse i klasseromet. Vi hevdar alltid at vi lærer betre om vi trivst og har det bra. Dette betyr mellom anna at studentane må fungere sosialt også utanfor skulen. Her treng dei også språk, og dei bør ikkje berre gjere seg forstått sjølve, men også forstå andre språkbrukarar om dei skal få kontakt.

Det er derfor eit spørsmål om vi burde redusere sidetalet på nynorsktekstar noko og heller legge meir vekt på det lokale talespråket og dei viktigaste dialekttrekka. Det er etter mi mening viktigare for studenten på dette norskstudiet å øve opp reseptive dugleikar i nynorsk meir enn dei produktive. For vi må vere realistiske, det er grenser for kva kompetanse ein student kan utvikle av to språk på eitt år.

Dei som ikkje er flyktningar, forlet landet etter

studia sine. Det er då ikkje å vente at dei skal engasjere seg i målspørsmålaker til lands. Denne kategorien av utanlandske studentar har nok ein meir instrumentell motivasjon for å lære norsk sidan dei er komne hit for å skaffe seg ei fagutdanning, og ikkje primært for å lære språket vårt. Vi veit dessutan at det er svært få fagstudium på universitet og høgskular, om i det heile teke noko, som har dei fleste pensumbøkene på nynorsk. Norske studentar les og forstår like bra nynorsk som bokmål. Men vi kan nok ikkje ta for gitt at dette er like lett for dei utanlandske studentane.

Når det gjeld talespråket for meg som lærar for utlendingane, er det særleg i første semester eg passar på å vere mest mogleg konsekvent i å snakke "korrekt" bokmål, altså nær skriftspråket, både i timane og i sosialt samvær. Mot jul har vi ein bolck med nynorsk og eit dialektkurs kombinert med språkhistorie. Frå då av snakkar eg dialekten min utanfor klasseromet saman med utlendingane. Også i undervisninga blir talemåten ledigare. Eg prøver å bruke talemålsformer som er felles for min dialekt og den mest radikale bokmålsforma for å forvirre minst mogleg.

Slik stoda no er når det gjeld pensumbøker for vidarekomne, ordbøker og materiell, meiner eg det er umogeleg å undervise nynorsk som hovudmål for dei utanlandske studentane.

Eg ser det slik at forlaga har forsømt å følgje opp med lærebøker for utlendingar. Det bør bli slik at også vaksne flyktningar som skal bli buande i landet får eit reelt val når det gjeld målform med det same dei kjem hit - og seinare på vidaregåande eller studentkurs. På nybyrjardiet finst altså to læreverk på nynorsk og Per Moen og Per-Bjørn Pedersens korte grammatikk, *Norwegian Grammar Nynorsk*, men deretter ingenting spesielt tilrettelagt for utlendingar. Forlaga hevdar som nemnt at marknaden er for liten for å setje i gang med meir produksjon av bøker på nynorsk for denne målgruppa.

Radikalt bokmål

Nynorsk bøker tilrettelagde for utanlandske studentar lèt altså vente på seg. For lærestader utanfor hovudstaden ville kanskje eit læreverk med radikale bokmålsformer vere eit slags alternativ og eit supplement til det som finst på bokmarknaden i dag. Upresist sagt ville studentane med eit radikalt bokmål lettare "treffe" både bymåla og mange dialektar, enn med det konservative bokmålet.

Frå starten freistar vi lærarane i Volda å vise dei radikale formene i bokmål parallelt med dei meir konservative, nettopp med tanke på språksitua-

sjonen og at desse formene/orða fell saman med nynorsk og den lokale dialekten. Problemet er at lærebøkene ikkje legg vekt på dette. Nokre av lærebokforfattarane viser rett nok valfrie former, men nokså sporadisk. Til og med i norske eventyr tilrettelagde for utlendingar blir dei mest konservative bokmålsformene brukte.

I "De tre bukkene Bruse" heiter det såleis at når bukkane skal til seters for å gjere seg "fete", så må dei over "broen" og trollet "skrek" (Gjernes, Arntzen 1989).

I teorien kan vi vise utlendingane kor demokratisk ordninga med valfrie former i ordbøkene er: at vi kan velje det som ligg nærast opp til kvar einskild sin dialekt. Men vi kan ikkje vente at dei i praksis skal kunne balansere mellom alle formene. (Mest liberal i så måte er nynorsk, og eit par døme frå *Nynorskordboka*, 1991, kan stå som "gode" illustrasjonar på mangfaldet: t.d. adjektivet "mogeleg (mogelig) el. mogleg (moglig) (muleg el mulig)" og substantivet "mogelegheit/skap" med dei same variantane (s 460). Eller verbet "sitje/sitja (sitte/sitta) sit (siter el. sitt el. sitter), sat, sete el. seti" (s 618-9).)

På marknaden finst i dag mange bokmåls-læreverk på fleire nivå tilrettelagde for framandspråklege studentar. Men alle er skrivne på eit konservativt bokmål. For utanlandske studentar særleg utanfor hovudstaden, kunne eit læreverk med ei radikal bokmålsnorm vere nyttig, radikale former som: etterstilt eigedomspronomen (mora mi), diftongar (heil, laus), garpegenitiv (Per si jakke), tre grammatiske kjønn, partisipp med a (nyvaska), verb i preteritum med a (hoppa), "kortformer" av verb i preteritum (fann), a-ending i bestemt form av også abstrakte femininord (framtida), ord som golv, høg, tru, gras., svart, heim, hand, glømme o.l.

Å lære bokmål i eit nynorskmiljø - ei studentundersøking

Mot slutten av studieåret 91/92 laga vi ei undersøking om målforma for det første kullet av utanlandske studentar som har lært norsk ved MRDH, Volda. Eitt av spørsmåla var om det hadde vore forvirrande å lære bokmål i eit nynorskmiljø.

Mange svarte på dette at dei ikkje hadde tenkt over kva målform folk hadde brukt i samtale med dei. Dei utanlandske studentane meinte dei hadde blitt forstått, og at dei hadde forstått det meste av det som vart sagt til dei.

Nokre oppgav at dei snakka mest med andre studentar i dh-miljøet. (Dei utanlandske studentane vart bevisst plasserte mellom dei norske på

studentheimane, ikkje samla). Alle oppgav å kjenne minst to personar i bygda (utanom kontakt-familiane) som dei samtala med på norsk.

Mine kommentarar til desse svara er at det i Volda no finst mange innflyttarar med ulike dialektar, og at studentane i skulestaden Volda kjem frå dei fleste kantar av landet. Ofte tillempar nordmenn gjerne medvite eller umedvite språket sitt i retning av normert bokmål eller nynorsk i samtale med utlendingar - i alle fall i byrjinga av ein samtale eller samvær. Dessutan vil dessverre nordmenn gjerne praktisere engelskkunnskapane sine i lag med utlendingane. Det kan med andre ord vere fleire årsaker til at utlendingane kunne kommunisere i tillegg til at dei hadde fått "førstehjelpskurs" i sunnmørsdialekten.

Når det gjeld å få kontakt og trivast, er kanskje skulestaden Volda lagleg på storleik. Dei utanlandske studentane gav positive svar på spørsmål om samhandling og kontakt med bygdefolket. Utlendingar vert spanande fargeklattar på mindre stader. Desse 18 studentane fekk merksend ved å bli presenterte i lokalavisa og skuleavisa, dei vart intervjuva på lokal-TV. Talent vart oppdaga og kjentgjorde - og brukte i miljøet i form av språkkurs og akvarellkurs på friunder-visninga, og musikk og danseframvisingar på kulturarrangement. Ein student vart trenar i eit sportslag, og nokre fekk seg kveldsjobb. Denne mottakinga i bygda hadde kanskje samanheng med at folk flest visste kvifor utlendingane var i Volda.

Ein student (som ikkje fann eit avansert bordtennismiljø her) oppgav at Volda var ein for liten stad til å bu og studere i. Nokre studentar frå millionbyar som Kabul, Istanbul, Teheran, Peking og London derimot, skreiv at dei bevisst ikkje ville studere i store byar om dei kunne unngå det. Det er derfor gledeleg at utanlandske studentar kan ha eit norsktillbod på mindre stader, som Bø og Volda.

Etter det inntrykket eg har fått av første kull (både i samtale og frå spørjeskjema), trur eg dei utanlandske studentane i Volda har fått både i pose og sekk, både når det gjeld språklege erfaringar og menneskeleg kontakt. I hovudsak har dei lært bokmål i studiet, men dei har fått eit visst innblikk i det språklege mangfaldet i tillegg. Kanskje har dei fått "øvd opp fantasien" til å assosiere språkleg.

Det er von om at studentane reiser herifrå med større toleranse for og innsikt i dialektar og nynorsk. For, som dei har svart på spørjeskjemaet, har dei lært noko om bakgrunnen for språksituasjonen i Noreg, nokre samanhengar mellom den ytre historia og språkhistoria. Når ein fysisk er i eit bygdemiljø, er det truleg lettare å fatte problemstillingar og samanhengar som har med ny-

norskdialektar å gjere enn om ein sit på Blindern og les om dei.

Oppsummering

Denne framstillinga er meint som ei drøfting av nokre sider ved målspørsmålet for utanlandske studentar. Eg har inga ideell løysing å kome med, men håper med desse momenta å få i gang eit ordskifte. Det kan konstaterast at nynorsk-bøker manglar i den grad at eit årsstudium på dette nivå er umogleg å gjennomføre med nynorsk som hovudspråk. Dessutan kan ein framleis stille spørsmålet om nynorskopplæring verkeleg er den mest gagnlege målforma for (alle) utlendingar som skal studere vidare i dette landet.

Det eg derimot er overtydd om er at utlendingar ikkje har språklege ulemper ved å lære norsk i eit bygdemiljø.

På mindre stader ser det ut til at dei har fleire sjansar til å utprøve språket fordi miljøet er meir aksepterte og inkluderende enn det truleg er i større byar. Studentane lærer i samfunnsfag at desentralisering er typisk norsk, også når det gjeld utdanning. Gledeleg er det at to distriktshøgskular i bygde-Noreg kan tilby også utanlandske studentar eit norskstudium. Desse studentane har såleis sidan hausten 91 fått eit reelt val mellom å studere norsk i ein by eller i ei bygd. Etter dette første året "på landet" er det kan hende lettare å velje ein studie-stad utanfor hovudstaden - også med tanke på språket.

I artikkelen viser eg til:

Erna Vibeke Gjernes og Ragnar Arntzen : *Sirkel*, 1989, Gyldendal

A.Z. Guiora : *Empathy and second language learning*, 1972

Peter Hallaråker: *Norwegian Nynorsk, an introduction for foreign students*, 1983, Universitetsforlaget

Olaf Husby: "Forholdet skriftspråk - talespråk i undervisning av fremmedspråklige" i KNA 2/90

Gerd Manne: *Ny i Norge*, 1989, Tiden

Per Moen og Per-Bjørn Pedersen: *Norwegian Grammar Nynorsk*, 1983, Aschehoug

Nynorskordboka, 1991, Det Norske Samlaget

Reidun Aambø er amanuensis i norsk for utanlandske studentar, Møre og Romsdal distriktshøgskule i Volda. Ho har før vore norsk sendelektor i Caen.

LITTERATURANTOLOGI
FOR NORSKEFAGET

Yngvild Risdal/Ellen Ugland

GJENKLANG

Litterære tekster for videregående skole

I GJENKLANG vil du finne:

- "kjente og kjære tekster"
- nye tekster - spesielt fra de siste 20 årene
- alle litterære sjangrer representert
- samisk, dansk og svensk litteratur
- tekstene er kronologisk ordnet
- ordforklaringer og oppgaver

En bok for alle tre årstrinn

NKS-Forlaget
Postboks 5853 Hegdehaugen, 0308 Oslo, Tlf.: 22 56 85 00

ikke dette med praksis. Det en sakkyndig komité tar stilling til, er søkerens kvalifikasjoner - på grunnlag av avlagte eksamener, dokumentert praksis og skriftlige arbeider. Om komitéen skulle vite at en bestemt søker er en håpløs pedagog eller en kverulant som bare skaper konflikt i miljøet, eller motsatt: ha usedvanlige pedagogiske eller administrative evner og dessuten er et elskelig menneske som kan stimulere en positiv samarbeidsånd - er dette alt sammen forhold som ikke trekkes inn i komitéens vurdering. Komitéen har heller ikke anledning til å kontakte nøkkelpersoner som kjenner til søkerne - for å få supplerende opplysninger.

Det vil si at komitéens vurderinger utelukkende bygger på offentlig tilgjengelige opplysninger, fremfor alt i form av søkerens produksjon. Å gjøre en slik vurdering offentlig kjent, innebærer ikke noe annet eller mer enn den offentlige vurdering som ellers skjer i form av kritikk av en forskers arbeid i aviser og tidsskrifter. Å ville avskjære en offentlig debatt om sakkyndig-innstillinger med henvisning til at det dreier seg om personlige opplysninger, er derfor, etter min mening, en misforstått hensynsfullhet.

La meg for ordens skyld understreke at jeg med dette ikke tar stilling til den aktuelle saken, men utelukkende til de prinsipielle spørsmål omkring sakkyndig-uttalelser og offentlighet.

Leif Longum

Landsseminaret 1994: (Post)olympisk på Lillehammer

Landsseminaret neste år blir
15. -17. april på Lillehammer.

Emne: "Tekstfaget norsk" -
problemstillinger innen tekstteori,
tekstvurdering, tekstskaping,
tekstlesing, tekst i kontekst.

Program, grundig presentasjon og
innbydelse i nr.1 1994.
Men sett av dagene alt nå!

Sidemålstilen - tabuområde og pedagogisk problem?

Svar til Reidun Irene
Aspøy Pedersen

Frå Anders M. Andersen

Ein liten vri på retorikken, elles er det gamalt og velkjent. Sidemålsstilen, eller meir presist: skrifteleg nynorsk har vore offentleg stridsemne sidan 1907, var i si tid noko Høgre var imot, no for tida emne for høgrepopulistar og jamstelt med skatten hos Fremskrittspartiet. Det hindrar ikkje at Reidun Irene Aspøy Pedersen i åttaket sitt på skrifteleg nynorsk, Norskklæaren 4/93, kallar sidemålet tabuområde.

Ja, det høyrer til striden for tanke og rasjonalitet å bryta tabu, så det har vore helterollen for riddarar av det frie ordet og den frie tanken frå den franske revolusjonen til våre dagars tabloidjournalistar å spasera inn og ut av tabuområdet. Men sidemålsstilen? Eit så forterpa emne? Det er vel like mykje tabu som dei erogene sonane er tabuområde i Dagbladet.

Vidare påstand i artikkelen er at skrifteleg nynorsk er eit pedagogisk spørsmål, at det er eit pedagogisk problem. Det er hovudpåstanden. Men den påstanden blir ikkje drøfta eller grunngeven. Aspøy Pedersen seier ingen ting om kva slag pedagogisk problem det er. Om det gjeld metode, integrering med andre emne så som grammatikk, språkhistorie, tekstanalyse, om det er motivasjonen som er problemet, ingen ting av dette blir nemnt. Heller ikkje dei nye metodane i nynorskopplæringa. Det er berre sagt pedagogiske problem. Så kunne ein tenka: pedagogiske problem løyser ein ved pedagogiske tiltak. Men nei. Ikkje i dette tilfelle. Ein kunne spørja om det gjeld alle fag og emne at det er nok å seia pedagogiske problem, så seier det seg sjølv at fagemnet skal vekk. Ein kan og spørja kva som gjer det pedagogiske viktigare enn det faglege, eller til anna enn fagspørsmål. Dersom det pedagogiske hadde vore drøfta, må ein kanskje leggja til. Pedagogiske tankar og pedagogiske argument er i artikkelen av Aspøy Pedersen

En kommentar til Anders M. Andersens svar på min artikkel om skriftlig sidemål.

Av Reidun I. A. Pedersen.

I Norsklæreren nr. 5 1993 har Anders M. Andersen et svar på min artikkel i forrige nummer av samme tidsskrift der han demonstrerer og dermed svært godt underbygger min påstand om at skriftlig sidemål er tabu i akademiske kretser. Han viser hva som skjer dersom en forsøker å ta emnet opp på en ærlig og seriøs måte. Man får et svar som nærmest er "Goddag mann økseskaft" i forhold til det saken dreier seg om. Andersen er ikke opptatt av å diskutere skriftlig sidemål, men av å forsvare den nynorske skriftnormen. Han kommer ikke med gode argumenter for hvorfor elevene må skrive to språk, eller for hvorfor ikke ordforrådet i nynorsk kan utvides, men viser til at avskaffelse av sidemålet har vært en kampsak for Høyre siden 1907 (hva nå det måtte ha med saken å gjøre) og konsentrerer seg ellers om å påvise manglene ved mitt språk og min argumentasjon. Dette er jo ikke akkurat særlig saklig, men nok motivert av den primitive tanken at dersom den personen som målbærer en sak kan mistenkeliggjøres, så lider selve saken samme skjebne.

Ellers synes jeg nok at Andersen kunne ha kostet på seg (og meg) en nærlesning av artikkelen min. Hvem vet, kanskje vi kunne vært spart både for påtatte og ekte (?) misforståelser.

Her er to eksempler på hvordan Andersen leser min artikkel. Han skriver: "Vidare påstand i artikkelen er at skriftleg nynorsk er eit pedagogisk spørsmål, at det er eit pedagogisk problem." (Andersen 1993) Jeg skrev skriftleg SIDEMÅL. Andersen gjør et poeng av å sette likhetstegn mellom sidemål og nynorsk (er dette en form for intern humor?) Han skriver også: "Poenget skulle vera klart nok: "Nynorsk bør ein ikkje læra å skriva, og grunnen er språket sjølv". Hvordan han kan oppfatte meg dit hen, er mer enn merkelig. Jeg siterer litt fra min egen artikkel: "Dersom nynorsk blir justert etter moderne talemål, trur eg dessutan at mange av fordomanne mot denne språkforma vil falla vekk, og kanskje fleire vil velja nynorsk som hovudmål etter kvart. DET VIL EG VERA DEN FYRSTE TIL Å ANBEFALA".

Jeg skal ikke foreta noen fullstendig gjennom-

gang av Andersens argumentasjon. Jeg er ikke interessert i en akademisk debatt der hovedsaken er å vise hvor flink en er til å skrive og argumentere. Det jeg først og fremst er opptatt av, er våre elever og deres skriveferdighet. Når jeg påstår at den ikke er god nok, har jeg nok mange med meg. Når jeg videre hevder at den kan bli bedre hvis elevene får lov å konsentrere seg om EN skriftnorm, har jeg nok flere med meg enn Andersen tror. At det er et stort problem både med hensyn til ordvalg, syntaks og morfologi å skulle skrive og holde fra hverandre to nesten like språk, trenger en bare sunt folkevett for å skjønne. (Selv om en nok kan finne fine pedagogiske termer for de vanskene det medfører) En må å spørre om den tiden en anvender til dette ikke kunne ha vært brukt på en bedre måte. Innholdet i fagene må jo med jevne mellomrom justeres i pakt med samfunnsutviklingen og den stadig økende kunnskapsmengden.

Når jeg hevder at ordforrådet i nynorsk bør utvides slik at det omfatter alle de orda som er vanlige i norsk talemål, er jeg i godt selskap. Jeg viser her til Taule (Norsklæreren 3 1993) og Jan E. Byberg (Norsklæreren 5 1993).

Jeg skriver ikke for å forsvare den ene eller den andre av våre to skriftnormer. Mitt poeng er at selv om begge to er offisielle språk, er det vel ikke selvsagt at våre elever skal lære å SKRIVE begge?! Norsklæreren har vanligvis meget lesverdige artikler preget av seriøsitet og saklighet. Jeg skulle ønske at mitt utspill om skriftlig sidemål kunne utløse en interessant og nyttig debatt preget av relevante argumenter, uten personangrep og ordkløveri. (Jardar Eggesbø Abrahamsen, Norsklæreren 5 1993 kommenterer enkelte av synspunktene i artikkelen min på en saklig måte, men holder seg til det som angår ordforrådet i nynorsk) Altfor mange debatter mister sin interesse og blir hensiktsløse på grunn av usaklighet. Ikke minst språkdebatter har en tendens til å ende opp i personlig sjikane fordi mange bare er opptatt av å ri kjepphester og score billige poeng. Det fører ikke til annet enn å bygge barrierer.

Anita Øynes:

Dialekt eller standard-talemål i undervisninga av norsk som andrespråk?

Tradisjonelt har det norske skoleverket vært positivt til dialektbruk. Allerede i 1878 gjorde Odelstinget vedtak om at undervisninga skulle foregå på elevenes eget talemål. Elevenes rett til å bruke dialekt er dessuten lovfesta i grunnskoleloven av 1969:

I den munnlege opplæringa kan elevane bruke det mål dei talar heime, og læraren skal i ordtilfang og uttrykksmåte ta omsyn til talemålet til elevane (Lov om grunnskolen, §40.1).

Dette betyr også at lærere som prater samme dialekt som elevene, får bruke den i undervisninga. Med hensyn til lærere som prater andre dialekter enn elevene, er det ikke meningen at disse lærerne skal ta etter elevenes dialekt. I stedet må de være varsomme med å bruke ord og uttrykk som elevene ikke forstår. I en kommentar til grunnskoleloven sier Norsk språkråd i et brev til KUD 14.09.87:

Med disse avgrensingane må lærarane sjølve ha rett til å velje kva variant av norsk dei vil nytte.

Denne artikkelen er en oppsummering av hovedinnholdet i ei hovedoppgave som er skrevet ved institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved universitetet i Trondheim og som heter "Talemål i undervisninga av norsk som andrespråk – en sosioloingvistisk individstudie". Det er få som tidligere har undersøkt talemålet i andrespråks-

Men dei bør setje seg inn i dialekten i det distriktet dei arbeidar [...]. Såleis bør dei kjenne dei viktigaste målmerka i dialekten både i lydverk, formverk og ordtilfang.

Når det gjelder valg av talemålsnorm i undervisninga av norsk som andrespråk, finnes det imidlertid ikke noen tilsvarende forskrifter. I stedet møter lærere som underviser i norsk som andrespråk, en helt annen toleransekkel for dialektbruk i skolehverdagen. Til tross for det norske skoleverkets generelt positive innstilling til dialektbruk, fins det en utbredt oppfatning blant mange andrespråklærere at dialekt ikke egner seg i andrespråksundervisninga. I stedet mener disse lærerne at de av hensyn til elevene må normalisere mot et bokmålsnært talemål uansett hvor i landet undervisninga foregår. Problemets kjerne ligger i avstanden som gjerne oppstår mellom det skriftlige språket som de fremmedspråklige møter i lærebøkene, og det lokale talemålet. Med andre ord oppstår problemet på de

undervisninga i et dialekt – standard-perspektiv. Tradisjonelt har et slags talt bokmål blitt tatt for gitt i mye forskning og undervisning, og få har problematisert andrespråksundervisningas fokusering på talt bokmål.

stedene av landet der det er liten grad av samsvar mellom det lokale talemålet og skriftspråket (her: bokmål)¹. Lærerne ønsker så å forenkle innlæringa for de fremmedspråklige elevene ved å minske avstanden mellom tale-målet og skriftspråket, og dette skjer da som oftest på dialektens bekostning. Én konsekvens av en slik reduksjon av avstanden mellom talemålet og skriftspråket kan være at man letter kommunikasjonen i den umiddelbare undervisningssituasjonen. Denne tilnærmingen mellom skriftspråk og talemål kan på den andre sida redusere de fremmedspråkliges kommunikative kompetanse i lokalmiljøet. Spørsmålet blir da om elevenes sjanse til å tilegne seg et funksjonelt språk blir mindre ved kun å bli eksponert for et standardtalemål i undervisninga.

Tidligere forskning og litteratur

I denne artikkelen ønsker jeg altså å *problematisere* avstanden som oppstår mellom på den ene sida det ofte standardiserte

undervisningstalemålet og på den andre sida det dialektale talemålet som elevene ofte møter i hverdagen utenfor klasserommet. Tidligere er det forskjøvet svært lite på valg av talemålsnorm i andrespråksundervisninga. I hovedoppgava mi har jeg blant anna sett på andrespråklitteratur og -forskning som eksplisitt tar for seg dialektbruk i andrespråksundervisninga. På grunnlag av studiet av både norsk og utenlandsk andrespråklitteratur, kan jeg trygt konkludere med at et standardtalemål stort sett er en forutsatt norm for både forskning og undervisning. De få som problematiserer denne normen, er internasjonalt sett, Leslie M. Beebe (1985), Lynn M. Goldstein (1987), E. Klein (1986), John P. Milton (1975). For eksempel sier Goldstein (1987) følgende:

Yet when we review empirical studies of second language acquisition, we observe that the implicit assumptions that the target language group to which the nonnative speaker is exposed is homogenous and that the target language is synonymous with standard English. As a result, except in rare cases (Klein, 1986; Milton, 1975), researchers study the nonnative speaker's language in comparison with standard English. In such a framework, forms which deviate from standard English are viewed as either transfer or developmental variants characteristics of the creative processes of second language acquisition. Some deviants from standard English, however, may not be errors at all. Instead, they may be forms characteristics of a different dialect, such as black English (Goldstein 1987:418).

I Norges tilfelle problematiserer Olaf Husby (1986, 1990, 1993, 1994), Ingvild Valsø (1989) og Reidun Aambø (1993) valget av

talemålsnorm i andrespråksundervisninga. For eksempel sier Husby at sosial frustrasjon for en innvandrere i Norge kan ha sin årsak i språklig kommunikasjonsvikt:

Graden av frustrasjon ser på en måte ut til å være relatert til den fonologiske og lingvistiske avstanden mellom klasseromspråket og språket i samfunnet rundt. Med andre ord har jeg en mistanke om at dette problemet øker i takt med i hvor stor grad talemålet på innvandreneres/flyktningenes nye heim plass avviker fra lærebok- og lærerspråket som begge oftest ligger relativt nær bokmål [...] (1986:5).

Videre har jeg i hovedoppgava undersøkt hva ulike fagplaner for norsk som andrespråk sier om dialektbruk kontra standardtalemålsbruk. Det viste seg at fagplanene er svært tvetydige i sitt syn på hvilken talemålsnorm som bør brukes, noe som reflekterer den pluralistiske norske språksituasjonen. Ut fra disse planene kan vi på den ene sida lese at det offentlige foretrekker at læreren bør snakke et standardtalemål i andrespråksundervisninga. Når planene likevel inkluderer dialekt i undervisninga, er dette i tråd med at vi ikke har noe offisielt standardtalemål i Norge, og at dialektbruk har en relativt høy prestisje i Norge.

Feltundersøkelsen

Men jeg har også undersøkt hva som skjer i praksis, dvs. i den konkrete undervisningssituasjonen. I den forbindelse har jeg foretatt et feltarbeid der jeg undersøkte den konkrete språkbruken og den foretrukne språkbruken hos to norske lærere

og fem voksne fremmedspråklige elever ved en skole i Trondheim. De to lærerne kommer fra Trondheim og Bodø, og de fem elevene kommer fra El Salvador ("Carlos"), Iran ("Ali"), Russland ("Nadja"), Vietnam ("Lien") og Filippinene ("Leona"). Carlos, Ali og Nadja har bodd i Norge i to år, mens Lien og Leona har bodd i Norge i åtte og tjue år. Som man ser av det begrensede informantutvalget, har jeg hovedsakelig valgt å bruke en kvalitativ forskningsmetode, noe som impliserer at man ikke kan generalisere disse resultatene fra min undersøkelse. I undersøkelsen har jeg sett på dialektbruk kontra standardtalemålsbruk både ut fra lærernes og elevenes synsvinkel. Da har jeg studert informantenes begrunnelser for deres foretrukne språkform, i tillegg til at jeg har sett på deres egen språkbruk². I denne artikkelen vil jeg fokusere på de fremmedspråklige elevene, for det er jo tross alt deres behov man må ta hensyn til og ta utgangspunkt i når man underviser. Men først vil jeg likevel si noe kort om lærerspråket.

I de to lærerinformantenes tilfelle, legger de fra seg dialekten sin i stor grad og snakker et standardisert talemål, som de selv kaller "bokmål", i undervisninga. Begrunnelsen for dette valget er at de ønsker å redusere avstanden mellom skriftspråket og talemålet som elevene møter i undervisninga. De antar sannsynligvis da at et manglende samsvar mellom skriftspråk og talemål vil forvirre elevene, og at et økt samsvar vil forenkle innlæringsprosessen. Likevel ser de klart at standardtalemålsløsningen ikke er ideell. Begge sier at det også er mer praktiske

årsaker som ligger til grunn for å bruke et standardtalemål, og at de nok ville undervise mer om dialekter hvis de hadde hatt flere timer til rådighet sammen med elevene.

Muligens kunne man ha forventa at elevene ville foretrekke at undervisninga skulle foregå på et standardtalemål, men dette er ikke tilfelle hos alle mine elevinformanter. Både Ali og Leona syns det er greit at undervisninga foregår på dialekt. Begrunnelsen for dette er at de forstår denne dialekten greit. Imidlertid sier Ali at begynnerundervisninga bør foregå på et standardtalemål, fordi man i begynnelsen må forholde seg til skriftspråket gjennom lærebøkene. Pedro ønsker å lære mer om trøndersk, slik at han lettere kan kommunisere med folk "på gata". Nadja og Lien ønsker derimot å lære et standardtalemål, og de begrunner sitt valg med at det er lettere å forstå et standardtalemål, og at man får bedre utbytte av undervisninga når den foregår på et standardtalemål.

Jeg har også sett på elevenes selvrapporterte forståelse av norske dialekter, og da fokusert på den lokale dialekten, trøndersk. Med hensyn til forståelse, så syns de tre yngste informantene (Ali, Pedro, Nadja) at trønderdialekten er vanskelig å forstå. Den naturligste forklaringen er at de har bodd såpass kort tid i Norge at de ikke har klart å bli riktig vant til dialekten ennå. Både Ali og Nadja har liten kontakt med trøndersktalende, og spesielt Nadja uttrykker at hun dessuten ikke liker trønderdialekten. Ali er i det hele tatt negativ til Trondheim og ønsker

ikke kontakt med trøndere.

De to eldste informantene (Lien og Leona) syns derimot ikke at trønderdialekten er særlig vanskelig å forstå. Den naturlige forklaringen er at begge har bodd mange år i Trondheim og har blitt eksponert for trøndersk i større grad enn de tre yngre informantene. De har begge trønderske ektemenn og barn som snakker trøndersk. Dessuten er de i kontakt med den trønderske dialekten gjennom jobben. Imidlertid har de lite kontakt med trøndere utenom familieliv og jobb, fordi mesteparten av fritida deres tilbringes sammen med familien.

Alle informantene sier at de har problemer med å forstå mer fjerne dialekter. Da trekker de gjerne fram bergensk og stavangersk. Oslodialekten derimot syns alle er lett å forstå.

Alternative tilnæringsmåter

Etter å ha foretatt en slik kvalitativ undersøkelse, ønsker jeg ikke å konkludere endelig når det gjelder valg av muntlig undervisningsspråk i andrespråksundervisninga. Årsaken til dette er at datamaterialet mitt er altfor begrensa. Imidlertid vil jeg nå prøve å komme med noen alternative framgangsmåter til den tradisjonelle bokmålstalenormen. Men jeg vil sterkt understreke at disse alternativene ikke nødvendigvis erstatter bokmålsløsningen, men at de derimot står ved siden av denne.

Nynorsk

Avstanden mellom skriftspråk og talemål ser ut til å være et pro-

Illustrasjon: Fam Ekman

blem i andrespråksundervisninga. Desto større avstanden er mellom det lokale talemålet og skriftspråket, desto større blir problemet både for lærere som ønsker å tilpasse språket sitt til elevene og for elevene som skal lære å forstå og anvende målspråket både skriftlig og muntlig. En løsning er å gjøre som mine lærerinformanter som minsker denne avstanden mellom skriftspråket og talemålet ved å legge fra seg sin egen dialekt og normalisere mot et standardtalemål basert på bokmål. Imidlertid fins det også andre måter å gjøre dette på. Noregs Mållag foreslår *nynorsk* som et alternativ til å minske avstanden mellom det lokale dialektale talemålet og skriftspråket. På landsmøtet i 1987 vedtok Noregs Mållag et forslag om å innføre *nynorsk* som opplæringsmål for flyktninger. I et brev som de sendte ut til pressen og KUD, skriver de som følger:

[...] I dag har vi to offisielle skriftspråk i landet, bokmål og

nynorsk. Bokmålet er nok mest brukt i skrift, men lite i tale. Dei aller fleste har ein dialekt som ligg klart nærast nynorsk. For at innvandarane skal skjøne kva folk seier, er det lettare for dei at dei lærar nynorsk. [...].

Imidlertid møtte dette forslaget raskt motstand, og jeg vil nå referere litt fra en avisdebatt som oppsto i kjølvannet av forslaget til Mållaget. *Aftenposten* gikk i en leder (Aftenutgaven 04.08.87) sterkt ut mot Mållagets forslag om å innføre nynorsk som opplæringsmål. Et av argumentene mot forslaget er at valgfriheten med "[...] to norske sprog, hver for seg med radikale og moderate former [...]", er forvirrende også for norske elever, og at man bør holde de fremmedspråklige utenfor den norske språkstriden. Videre argumenterer *Aftenposten* for at innvandrere stort sett bosetter seg i byområder der "[...] riksmål (bokmål) er det normale bysprog".

Avisa *Gula Tidend* (11.08.87) kommer i en leder med et motinnlegg til *Aftenpostens* leder og går til angrep på argumentet om at innvandrene stort sett slår seg ned i byområder:

Om ikkje *Aftenposten* har oppfatta det, så er det likevel slutt på den tida då innvandarane berre slo seg ned i Oslo og Bergen. No kjem det folk frå ulike land rundt i verda til ei rad kommuner over heile landet, mange av dei med nynorsk som offisielt språk.

Videre forsvarer lederen i Noregs Mållag fra 1987, Roger Lockertsen, Mållagets vedtak i et avisinnlegg i *Stavanger Aftenblad* (11.08.87) ved å vise til at man til og med i utlandet har fått øynene opp for den spesielle norske språksituasjonen:

Vi har hatt samtalar med representantar for norsk-opplæring i fleire land. Der har ein følgjande problem: Diplomatar og andre som skal til Noreg får opplæring i talt bokmål. Når dei kjem til Noreg, snakkar folk ulike dialekter, og dei har til å begynne med store vanskar med å forstå folk. Dette gjeld ikkje minst hovudstaden der folk fra heile landet møtest. På denne bakgrunnen har ein i England, ved f.eks. University College London, starta undervisning i normalnynorsk talemål med sideblikk til dei fire største dialektgruppene i landet. Ein drøftar for tida eit liknande opplegg ved Institutt for internasjonale relasjonar ved Universitetet i Moskva.

Vi ser altså her at til og med i norskopplæring i utlandet tar man hensyn til den spesielle norske språksituasjonen. Et anna eksempel er engelskmannen, Jonathan Dellar (1995:5), som underviser i norsk i Norwich. Han sier f.eks. at uttalen er et problem i norskopplæringa av engelske studenter. Videre sier han at studentene kan velge om de vil snakke østnorsk eller vestnorsk, og studentene kan da bl.a. velge om de vil bruke skarre-r eller rulle-r.

Så selv i norskopplæringa både i Norwich og ved University College of London, der studentene befinner seg i en fremmedspråksituasjon og ikke i en andrespråksituasjon, tar man altså hensyn til den spesielle norske språksituasjonen. I Norge derimot ser det ut til at nettopp den pluralistiske språksituasjonen blir oversett. For eksempel er mangelen på nynorske opplæringsbøker et tegn på at nynorsk ikke blir betrakta som et reelt alternativ slik som man gjør ved University College of London.

Som en illustrasjon på dette står det som følger i "Nytt om nynorsk" (1994:2):

Ølen kommune har i eit krast skriv til Utlendingsdirektoratet peika på at det i dag ikkje finst opplæringsmateriell for "nynorske" flyktningar.

Foreløpig fins det så langt jeg vet bare to opplæringsbøker på nynorsk, nemlig Mannes (1989) "Ny i Noreg" og Hallaråkers (1983) "Norwegian Nynorsk: An Introduction for Foreign Students". Imidlertid er det kun Mannes lærebok som er mynta på andrespråksundervisning, mens Hallaråkers er retta mot fremmedspråksundervisning, dvs. i norskundervisning for studenter i utlandet. Ifølge Reidun Aambø (1993) bruker man selv ved Høgskolen i Volda, som ligger i et nynorsk-distrikt, skriftspråket bokmål i undervisninga av fremmedspråklige elever. Ifølge Aambø (1993) er manglende undervisningsmateriale på nynorsk en av grunnene til dette. En annen grunn er at de fremmedspråklige selv ønsker å bli undervist i bokmål. Pedagogisk sett ville det imidlertid vært en fordel for fremmedspråklige som bosetter seg i nynorskdistrikt, å få norskopplæringa på nynorsk. Grunnen til dette er at nynorsk kan sies å være et talemålsnært eller dialektnært skriftspråk, og ved å innføre nynorsk ville man da minske den problematiske avstanden mellom skriftspråket og det lokale talemålet. Ved å bruke bokmål i slike distrikt øker man derimot denne avstanden. Imidlertid er det en forutsetning at man må bearbeide de negative holdningene som ofte fins fra før både hos fremmedspråklige og hos nordmenn før man innfører

nynorsk som undervisningsspråk i andrespråksundervisninga.

Radikalt bokmål

Andrespråksforskeren Olaf Husby (1990) gir en alternativ løsning for å minske avstanden mellom undervisningstalemålet og skriftspråket. Han foreslår at man i større grad bør utnytte den valgfriheten man allerede har i bokmål. Men denne valgfriheten utnyttet i svært liten grad også i morsmålsundervisninga. For eksempel sier Pål Styrk Hansen (1989) at lærebøkene i den videregående skolen er dominert av et konservativt bokmål. Videre sier Styrk Hansen at både lærere og elever har liten kunnskap om hvilke former som er tillatt å bruke. Han sier også at enkelte lærere, spesielt i hovedstadsområdet er negative til radikale bokmålsformer³. Dette smitter videre over på elevene. Disse negative holdningene tror han kan relateres til synet på forholdet mellom skriftspråk og talemål. Som tidligere nevnt er det en utbredt oppfatning blant folk at talemålet er en avart av skriftspråket. Skriftspråksnære talemål får dermed en høyere status, mens dialekter som ligger fjernt fra skriftspråket, ofte får en tilsvarende lavere status og ansees som mindre "korrekt". Siden både nynorsk og radikalt bokmål kan sies å være mer talemåls- eller dialektnære, får de altså en lavere status. Radikalt bokmål er et skriftspråk som for mange elever er mer talemålsnært, men når de likevel velger et konservativt bokmål, må det være fordi de regner dette som mer "korrekt".

Husby (1990) sier at også

lærebøker i norsk som andrespråk i liten grad benytter seg av det radikale bokmålet. Dessuten er det naturlig å tro at mange andrespråkslærere ikke har mindre negative holdninger til det radikale bokmålet enn lærere som underviser norskspråklige elever. Men ved å bruke et slikt radikalt bokmål blir skriftspråket mer talemålsnært, og man minsker dermed avstanden mellom skriftspråket og talemålet.

Holdningsforebygging og eksplisitt dialektundervisning

Lærerinformantene mine bruker elevenes manglende forståelse av dialekt som argument for å snakke et standardtalemål. Dessuten tror de at avstanden mellom skriftspråket og trøndersk er forvirrende for elevene. Lærerne ønsker å gjøre det enklere for elevene ved å eksponere dem for et talemål som ligger nært majoritetsskriftspråket bokmål. Siden fremmedspråklige elever på denne måten stadig hører et standardspråk både i skrift og tale, er det nærliggende å tro at elevenes forståelsesvansker med hensyn til den lokale dialekten øker ytterligere. Dessuten kan elevene få inntrykk av at dialekt ikke passer seg i undervisningssituasjonen. Hvis lærerne indirekte gir negative signaler om dialektbruk ved å sette dialekten til side til fordel for et standardtalemål, erverver muligens elevene seg negative holdninger til dialektbruk. I tillegg er det også mulig at elevene har tatt med seg negative holdninger til dialektbruk fra sitt hjemland. Hvis man i utgangspunktet har en negativ holdning til dialektbruk, vil dette sannsynligvis

minske forståelsen av den lokale dialekten ytterligere. For å øke forståelsen av den lokale dialekten er det derfor viktig at både lærere og elever legger fra seg sine eventuelle negative holdninger til dialektbruk. Lærerne kan oppmuntre elevene til å sette seg inn i den lokale dialekten og prøve og bygge opp positive holdninger til dialektbruk, i stedet for stadig å gi signaler om at dialekt er vanskelig og et stort problem for de fremmedspråklige elevene. Man kan også venne elevene til å lytte til den lokale dialekten i undervisninga, enten ved at læreren selv prater den lokale dialekten, eller ved bruk av lytteprøver. Lærere som selv ikke snakker den lokale dialekten til daglig, bør sette seg inn i denne og undervise eksplisitt om den lokale dialekten.

Noter

¹ Derfor er det grunn til å tro at andrespråkslærere og elever i urbane strøk på Østlandet ikke opplever dette som særlig problematisk, fordi det lokale talemålet der ligger atskillig nærmere skriftspråket bokmål enn det gjør i f.eks. Trøndelag.

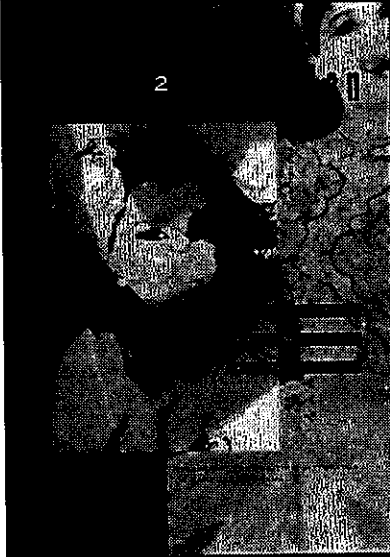
² Jeg tok da båndopptak i norskundervisninga og dro dessuten hjem til informantene og intervjuet dem.

³ Styrk Hansen (1989:3-4) deler radikalt bokmål inn i to hovedvarianter. Den ene varianten ligger nært opp til nynorsk i ordformer (f.eks. *kvit, vatn, heil, heim, aust*), men er mer tradisjonell i bøyingsformene (f.eks. *kastet* i stedet for *kasta*). Den andre varianten er basert på sørøstnorsk bymål og bruker gjerne ordformer som f.eks. *hvit, vann, hel, hjem, øst*, men bruker ellers mye former i substantiv og verb.

Litteraturliste

Beebe, Leslie M. (1985): "Input: choosing the right stuff". I: *Input*

- in Second Language Acquisition.* (Red.) Susan M. Gass & Carolyn G. Madden. Cambridge: Newbury house Publishers, 404-414
- Goldstein, Lynn M. (1987): "Standard English: The Only Target for Nonnative Speakers of English?" I: *TESOL Quarterly*, vol. 21, No. 3:417-436.
- Hallaråker, Peter (1983): *Norwegian Nynorsk: An Introduction for Foreign Students*. Bergen, Oslo: Universitetsforlaget.
- Husby, Olaf (1986): "Normer for norsk som andrespråk?" I: *Kontaktblad for norsk som andrespråk/fremmedspråk i Norge* nr.2, 5-12.
- Husby, Olaf (1990): "Forholdet skriftspråk-talespråk i undervisning av fremmedspråklige." I: *Kontaktblad for norsk som andrespråk/fremmedspråk i Norge* nr. 2, 41-49.
- Klein, E. (1986): *Koreans in Seoul and Honolulu: Aiming for Different Targets*. Upublisert manuskript (Jeg har ikke fått tak i denne).
- Manne, Gerd (1989): *Ny i Noreg*. Oslo: Fag og kultur. Prøveutgave
- Milon, John P. (1975): "Dialect in the TESOL Program: If You Never You better." I: *On TESOL '75* (Red.) Marina K. Burt og Heidi C. Dulay. Washington D.C., 159-167.
- Styrk Hansen, Pål (1989): "Hvor blei det av det radikale bokmålet?" I: *Språklig samling* nr. 3
- Valsø, Ingvild (1989): *Lærerspråket. En undersøkelse om valg av språkvarianter hos lærere i norsk som andrespråk*. Semesteroppgave i AVS1/UniT/AVH, Trondheim 1989. Oppgava fins på instituttbiblioteket til Institutt for Anvendt Språkvitenskap.
- Aambø, Reidun (1993): "Nynorsk opplæring for utenlandske studenter?" I: *Norsklæreren*, nr. 2, 60-64.
- Annan relevant litteratur**
- Alford, Randall L. & Strother, Judith B. (1990): "Attitudes of Native and Nonnative Speakers Toward Selected Regional Accents of U.S. English". I: *TESOL Quarterly*, vol.24: 479-495.
- Granviken, Sissel (1986): *Norsk som andrespråk i videregående skole*, Oslo: RVO.
- Horvei, Kari (1992): *Norsk for fremmedspråklige elever sett fra logopedisk synspunkt*. Bergen kommune, kommuneavdeling skole - Pedagogisk veiledningstjeneste.
- Husby, Olaf (1993): "Et terskelnivå for uttale." I: *Et terskelnivå for norsk*. Forf.: Bjørg Svanes m.fl. Oslo: Cappelen, 181-190.
- L-1992: *Læreplan for grunnskoleopplæring av fremmedspråklige voksne (1992)*, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.
- LVG-1991: *Læreplan for den videregående skole: Del 2 Felles allmenne fag*. Oslo: Gyldendal.
- M87: *Mønsterplan for grunnskolen:M87*. Bokmål. Oslo: KUD og Aschehoug.
- R-1985: *Rammeplan for undervisning i norsk med samfunnsorientering for voksne flyktninger og innvandrere* (KUD, 1985).
- R-1988: *Rammeplan: 500 timer norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne*. Oslo: KUD.
- R-1988A: *Alfabetisering: Tilleggshefte til Rammeplan: 500 timer norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne*. Oslo: KUD
- R-1991: *Rammeplan i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne*. Oslo: KUD
- Ryen, Else (1984): "Det norske språksamfunnet." I: *Kan jeg få ordene dine, lærer?* (Red.) A. Hvenekilde & E. Ryen. Oslo: LNU/Cappelen, 9-23.

2 Samtiden

TIDSSKRIFT FOR POLITIKK, LITTERATUR OG SAMFUNNSSPØRSMÅL

RED.: THOMAS HYLLEND ERIKSEN

TRANSVESTITTER I TYRKIA

HAYDEN WHITE OM HISTORIEN

BISLET BAD

JA, jeg bestiller et abonnement på SAMTIDEN og ønsker:

Studieabonnement kr.250,-

Kampanjeabonnement lærere kr.250,-

NAVN.....

ADR.....

POSTNR./STED.....

Sendes SAMTIDEN, P.b. 363, Sentrum, 0102 Oslo

Kva skal vi med nynorsken og kva skal vi med sidemålet?

Kommentar frå Anders M. Andersen

Tidlegare innlegg i denne debatten om sidemålet i skolen har stått i Norsk-læraren nr. 4/93, 5/93 og 1/94.

Dette gamle gode spørsmålet frå 1907 til i fjor krev eit svar, denne gongen til ein norsklærer. Reidun I. A. Pedersen skriv ho er mot det eine og ikkje det andre. Men fekk ho vekk det eine, fekk ho òg vekk det andre. Frå sidemålet blei innført har åtaka på det kome frå folk som vil nynorsken til livs. Grunnen er den enkle at nynorsken er offisielt og jamstelt skriftmål. Og skal måla vera jamstelte, må dei lærast. Vil ein ha vekk nynorsk som offisielt mål, er den enklaste måten å gå laus på sidemålstilen. Slik Riksmålsforbundet har gjort i alle år, slik Høgre gjorde så lenge det var Høire, og slik Fremskrittspartiet og Finn Erik Vinje framleis gjer.

Eg kan ikkje gå med på at det er usakleg å peika på dette, slik Reidun I. A. Pedersen vil ha det til. Og sjikane når eg tok føre meg artikkelen hennar? Eg held meg til teksten og går ikkje utanom den; det er faget mitt, ja vårt. Veikskapane og den manglande samanhengen i artikkelen hennar tillet eg meg å peika på. Slikt får alle som skriv finna seg i.

Eg reagerer serleg på bruken hennar av ordet «pedagogisk», som skal få alle andre sider ved saka til å dunsta vekk. Skulen finst ikkje (berre) for pedagogikken si skuld, og pedagogikken er ikkje målet for alt. Faga og fagemna finst for samfunnet og for elevane. Målet er kunnskap. Pedagogikk og metodikk er middel og måtar å gje og få kunnskap med.

Læra å skriva nynorsk og bokmål skal elevane for å bli dugande og brukande i samfunnet og for seg sjølv. Kunnskap må sjåast som ein rett. Når vi har to skriftmål, er det ein rett for alle å få læra dei. Retten til å vera uvitande er det ikkje skulen si oppgåve å stetta.

Visst finst det reint pedagogiske grunnar for å læra fleire språk og språkformer, som kan vera gyldig argumentasjon for sidemålsopplæringa. Det er vel noko alle språklærarar veit og har røynt at kunnskap om fleire språk og variantar aukar den allmenne språkevn. Ein blir betre i norsk av å kunna tysk, fransk, spansk eller islandsk. Og ein blir ein betre norskbrukar av å kunna dialektar, språkhistorie, bokmål, nynorsk, gamalnorsk, dansk og svensk.

Dette er innlysande, så sant ein ikkje brukar «pedagogisk» som argument mot læring. Ein kan gjera pedagogikken til mål, slik somme gjer, men då kjem ein før eller seinare gale i veg. Når det blir det same kva ein lærer, endar det med at ein får læra berre det som er enkelt og greitt og som passar skulen eller læraren; og eleven på svært kort sikt. Læra er då blitt eit intransitivt verb, og skulen ein stad der det ikkje er tema, berre rema. Om slikt finst berre i hovudet

på visse skuleideologar, er det skadeleg nok når desse folka har makt til å laga skulen etter sine hovud. Det er mot slike haldningar og slik tankeløyse vi treng å forsvara faget og fagkunnskapen.

Den kunnskapsfiendslege pedagogismen har vore nytta mot grammatikk, mot eldre språk og språkhistorie, mot det meste som er gammalt, norsk eller vanskeleg. Og det har vist seg ganske lett å få ut kunnskap, endå lettare i tysk og fransk enn i norsk. Grunnen er vel så enkel at det går av seg sjølv å leggja seg ned og krev litt energi å halda seg oppeist.

Difor er det ikkje noko godt argument mot nynorsk sidemål at det er pedagogiske problem med å læra det. Det er noko med alt, som det heiter; det er eit strev, ein kamp i sivet. Og så? skal vi gje opp? I alle fag og emne diskuterer ein metodar for å vinna over vanskaner, motivering og metodikk. I eitt emne gjer ein ikkje det, eller berre spesielt interesserte gjer det. Men det er gjort viktige og ulike nyvinningar i metodikk for nynorsk sidemål i seinare år. Det kunne kanskje vera ei oppgåve for Landslaget for norskundervisning å få til seminar om nynorsk som sidemål?

Den nye fagplanen for norsk i vidaregåande skule vil styrka sidemålet og heile norskfaget, etter ein strid som har gått over fleire år. Mindre enn nokon gong er her grunn for oppgjeving og pessimisme. I staden må vi norsklærarar no få styresmaktene til å fylgja opp planane i praksis, ved å styrka utdanninga av norsklærarar og ikkje minst satsa på etterutdanning.

Heller ikkje i svaret sitt kjem Reidun I. A. Pedersen med faglege argument for å ta vekk den skriftlege sidemålsopplæringa. Dei faglege spørsmåla vik ho heile tida unna. Og etter å ha gått krasst ut mot nynorsken i artikkelen, kjem ho att og er ikkje for den eine eller den andre målforma. Ho meiner å vera i godt selskap fordi andre har skriva om purismen i det nynorske ordtilfanget. Det er vel litt snikande å ta folk som vil forandra nynorsken til inntekt for å få nynorsken ut?

Reidun I. A. Pedersen viser til eit ordskifte om purisme som er i gang i *Norsklæraren*, men krev at ein held seg til ordtilfanget i nynorsk. Mi påvising av at purismen finst i bokmålet òg, vil ho ikkje diskutera. Her rettar ho ein gong til åtak mot nynorsken, som det skulle vera «usaklig», «personangrep og ordkløveri», «kjepphester og billige poeng» å påvisa.

Slik blir det reagert når ein skriv imot på motparten sine premissar og held seg til saka. Eit anna svar kunne vore å peika på alle problema bokmålet fører til, pedagog-

isk og fagleg. Når eg ikkje gjorde det, er det fordi eg er for kunnskap. Bokmålsmakta er eg imot («kjepphest»), men målet skal lærast. Det store fleirtalet ville vinna mykje på å læra nynorsk fyrst, men det gjer meg ikkje til motstandar av kunnskap i bokmål.

Av ein eller annan grunn er det berre delar av bokmålssida som er imot opplæring i det andre skriftmålet. Dei krev monopol; fleirtal og overmakt er ikkje nok. Dette språkpolitiske standpunktet kan ein kanskje argumentera

for med faglege og pedagogiske grunnar, men Reidun I. A. Pedersen har ikkje gjort det. Og eg trur det skulle bli vanskeleg.

Reidun I. A. Pedersen etterlyser nyttig og relevant debatt. For meg blir debatten nyttig når han går ut på å gjera undervisninga betre og auka kunnskapen.

Anders M. Andersen

NYNORSK SPRÅKBRUK OG STILSKRIVING

Dette arbeidsheftet er både ei *innføringsbok* og ei *hjelpeskolebok*. Boka høver godt til sjølvstudium.

FRÅ INNHALDSLISTA:

- Aktivt, konkret, verbalt, personleg og variert
- Attergangarfeil i sidemålsstilane: minigrammatikk
- Perfektum partisipp
- Dobbel bunden form
- Genitiv
- Substantivsjuke
- Anbehetelse
- Omsetjing til nynorsk
- Skulestilen som genre
- Oppgåvene i hovudmål og sidemål
- Tekst-genrane
- Tekstkommentar
- Oppgaver med reklametekst
- Litterære oppgaver
- I grenselandet: Sakprosa og litterær tekst
- Diktanalyse som norsk stil
- Analyse av prosatekstar
- Eksamensoppgaver

Ja, vi tingar ____ stk. Nynorsk språkbruk og stilskrivning. Pris kr 70,- + porto.

Namn:

Adr:

Postnr: Poststad:

Telefon:.....

Underskrift:

(skriv tydeleg)

Du kan også ringje inn tinginga di på telefon 22 11 14 55, eller fakse til 22 41 42 10

DAG OG TID
betalar
porto
i Noreg

Svarsending
Avtalenr. 120000 / 120 / om

DAG OG TID

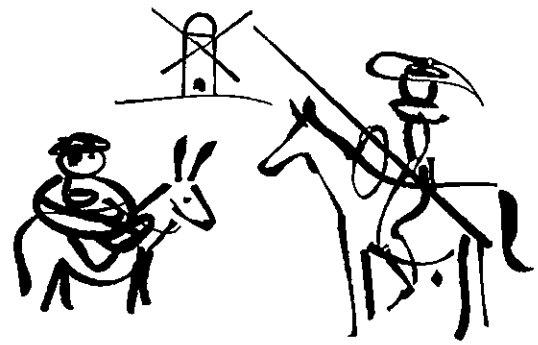
Sentrum
0109 Oslo

Sveinung Time:

Symbol og identitet i [Norge]

– refleksjonar om

Det Nynorske Prosjektet i Aasen-året

Horacio E. Ayestaran
<http://svr-www.eng.cam.ac.uk/~hea/Personal.html>

"Hvad er Loven?" spor Presten ein Vaak.
Nei, oss h'kj' Laave, svaaraa 'n, oss truska Konne vaart i Bursvalen.
Frå Ivar Aasen: Norske Minnestykke (ved Jens Lindberg). Kra 1923

I 1835 begynte Henrik Wergeland på ei stor Fortelling – som vi alle dagleg skriv vidare på/i: fortellinga "Om den norske Sprogreformasjon". For anledningen forenkler vi litt, og reknar dette for den første teksten som i teori og praksis starta debatten om og arbeidet for eit nytt norsk skriftspråk:

Det er ikke længer Navnet af et norsk Skriftsprog og norsk Literatur, som Normændene ville vinde; [...] Men nu er det Virkeligheden af et selvstændigt Skriftsprog, som fremæsker Norges Aander

Wergelands fortelling skisserer to mulige utgangar på dette prosjektet:

1. Lykkelig utgang: Ved hjelp av ressursane i allmuen og folkets tale skulle det landsgyldige danske skriftspråket i Norge reformaterast og oppstå som eit nytt sjølvstendig skriftspråk. Ikkje fordi den nye nasjonen treng det som eit instrument, men fordi det er det fremste kjennemerket på sjølve nasjonaliteten og eit vilkår for nasjonal individualitet:

Dette maa Tiden af sig selv afføde før Aarhundredet nedrødmer, og saameget snarere som Kræfterne derfor forenes [...]

2. Ulykkelig utgang: Wergeland lar artikkelen munne ut i ein apokalyptisk undergangsvisjon av kva som vil skje viss

vore værste Danomaner [lykkes] at indgyde Folket Ringeagt for sig selv – da skal Fædrelandet vorde den vanærede Qvinde eller den arme Moder ligt, der krænkedes [...] lige indtil at hun *udvandrer af sit Huus*, og livsled, med *hendoende Øine* og et fastnet, følelseløst Smilstræk om *den lukte Læbe*, sætter sig paa den stormige Havbryne. Og Havet voxer og rører alt hendes Ankel, hendes Knæ, hendes Belte, og Stormen bortfører hendes Lokker; men *Blikket livner ikke*, og *Smilet løsner ikke*; hun rører sig ikke – likegyldig enten hun skal borthvirvles af Østens Storme eller af Bølgerne fra Sonden.

Som kjent delte det nasjonale språkprosjekt seg i to fornorskingsstrategiar – utforma av to eineståande fagfolk: Knud Knudsen og Ivar Aasen. Så då Wergelands hundreår 'nedrødmet', var 'danomaniet' overvunne og grunntrekka i språksituasjonen

dei same som i dag: ikkje bare *eitt* nasjonalt skriftspråk, men *to* politisk-juridisk jamstelte skriftformer gjorde/gjer krav på å vere landsgyldige og gode nok til å representere heile folket og "fremæske Norges Aander". Dette er ein situasjon vi verken som fagfolk eller menige språkbrukarar heilt kan semjast om er ein unik fordel eller ei ulempe – bl. a. fordi den norske språkutviklinga handlar om langt meir enn lingvistikk: Heilt sidan Wergelands tid har den vore knytt til politiske, kulturelle og sosiale motsetningar i landet – noe som igjen har vist seg som ei sterk organisering av ulike grupperingar og ei sterk 'institusjonalisering' av sjølve språkstriden og kanskje gitt hovudtendar og -posisjonar i utviklinga eit sjølvforsterkande preg?

Eit nytt hundreår har gått sidan Knud Knudsen (1895) og Ivar Aasen (1896) gjekk bort i Wergelands solnedgang. Alle langvarige og viktige stridar får si 'krigshistorie'. Slik også med den norske språkstriden. Vitnemåla og kjeldetilfanget er rikelig – og

både dei folkelige og faglige fortellingane om kva som skjer/ skjeddene er mangfaldige. Denne artikkelen skal derfor ikkje skildre eller oppsummere tida som har gått. Men på tampen av det Herrens Aasen-året 1996 vil eg som deltakar i 'Det Nynorske Prosjektet' prøve å stille ein type spørsmål vi ikkje er like rikelig velsigna med som vi er med små og store heroiske fortellingar eller dialektologiske feltstudiar frå språkfronten – dvs kjettariske problemstillingar og eksistensielle, sjølkritiske spørsmål.

Alle som kjempar for ei sak pliktar nemlig frå tid til anna å stoppe opp og bytte ut spørsmålet "Kva er best for saka mi?" med spørsmål som: "Kva er saka mi til for?" – "Korleis kan ho legitimerast i dag – hundreogfemti år etter at ho blei formulert som 'sak'?" – "Fungerer sakføringa mi meir ekskluderande enn inkluderande?" – "På kva måte kan saka eventuelt reformulerast?". Med andre ord: Som tradisjonsformidlarar (og -forlengarar) pliktar vi alle frå tid til anna å innta outsider-filosofen Fante-Thomas' posisjon og sjå "kossleisen desse aspektir og vitnesbyrd tek seg ut i ein annan ordning eller begrep", som han seier når han set på prøve eit av Guds bodord i Garborgs *Fred* – og 'dekonstruerer' tradisjonell forståing av det lagdelte samfunnet ved hjelp av ei kritteikning på eit stolsete (kap. 18). Så la oss ikkje ri inn i den nye solnedgangen på gamle kjepphestar – og spørje kva/kven som tener nynorsken og målrørsla best. La oss f. eks. heller begynne med spørsmål som delar av målrørsla synest å ha gløymt svaret på: *Kva og kven blei nynorsken til for? Kva*

og kven er nynorsken til for? Og la oss i første omgang gi eit negativt svar i form av ein provoserande påstand: Nynorsken er i alle fall ikkje primært til for målrørsla og målaktivistane sin del!

Det symbolske ordet og Den Symbolske Orden

'Noreg'

Eit framifrå eksempel på dette dilemmaet er den typisk (ny)-norske debatten om namneformene 'Noreg' og 'Norge' bør/kan/skal jamstillast som landsnamn i nynorsk skrift.¹ Striden stod i hovudsak mellom på den eine sida dei NorskDomsfolka som meinte den nasjonale og målorganisatoriske symbol- og markeringsverdien til Noreg-namnet var overordna – og på den andre sida dei som la mest vekt på *talemålsgrunnlaget* for landsnamnet – kombinert med *pedagogiske* og *demokratiske* sider og det faktum at eit stort folkefleirtal – også blant "nynorskfolk" – brukar [Norge] i sitt naturlege talemål. Til og med eit så moderne 'nynorsk menneske' som Ottar Grepstad stod fram som fundamentalist gjennom sitt retorisk begrunna framifrå forsvaret for 'Noreg' som avgjerande og skilsettande *symbol* på om ein er 'innanfor' eller 'utanfor':

Noreg [...] det einaste absolutte nynorske symbolet som ingen kan misforstå og som ber i seg heile grunnlaget for skiljet mellom dei to språkformene. [...] Nynorsken har eitt symbol: *Noreg*. Det bør vere ein tankekross at utan namneforma *Noreg* kunne vi ikkje ha snakka om nokon nynorsk femtilapp i 1985. [...] Symbolet *Noreg* er provoserande,

det viser jo reaksjonane i 1985. [...] Jo. *Noreg* er eit godt symbol, trur eg. Som alle andre symbol byggjer det på konvensjonar. [...] symbolet *Noreg* [er] truleg like uunnverleg for målrørsla og nynorskbrukarane som krossen er for kyrkja eller den raude fana for sosialistane. Når symbolet berre er kjent nok, har eventuelle intellektuelle motforestillingar einast privat interesse.²

"Det nyttar ikkje å lese korrektur på symbol", sluttar Grepstad og siktar til "Bøllene i frognerpels" som retta 'Noreg' til 'Norge' på Vinje-femtilappane. – Med fare for å bli sett på som ulv i frognerpels – men i håpet om ikkje berre å målbera "privat interesse" – vil eg kome med noen motforestillingar til 'symbolismen' i målrørsla.

Men først ein replikk om femtilappen: "Det bør vere ein tankekross at utan namneforma *Noreg* kunne vi ikkje ha snakka om nokon nynorsk femtilapp i 1985", seier Grepstad. Mulig det, men det bør også vere eit tankekross at utan tvihaldinga på namneforma *Noreg* kan det hende at vi hadde hatt Vinje og fleire andre nynorske forfattarar på frimerke og sedlar lenge før 1985 – og langt oftare enn nå!? Og det er vel *det* som er vitsen?³ Det er rett at vi skal ta symbola på alvor og at vi treng dei. All identitetsdanning og kulturskaping er, som eg skal kome meir inn på nedanfor, symbolske konstruksjonar – og dei fleste menneskelege fellesskap blir langt på veg haldne saman ved/ som symbolrelasjonar. Men tilfellet *Noreg* illustrerer også eit allment problem målrørsla må ta inn over seg: Den Symbolske Ordens dilemma – tendensen til å fungere inkluderande og

ekskluderande samtidig; alle fellesskaps trong til å opprette band innad og vere grensemerkerande utad. Ja, ofte er det slik at jo betre band-funksjonen er, jo skarpare blir barrierane og grensene¹. På godt og vondt. Ottar Grepstad har nok rett i at 'Noreg' er eit godt, bindande Ord for Den Nynorske Orden fordi "det [er det] einaste absolutte nynorske symbolet som ingen kan misforstå og som ber i seg heile grunnlaget for skiljet mellom dei to språkformene".⁵ Men ser vi "kossleisen desse aspektir og vitnesbyrd tek seg ut i ein annan ordning eller begrep", er eg redd *Noreg* og landsnamdebatten også har ein negativ symbol- og signalverdi: Det blir teiknet for den 'dørstokken' som får svært mange barn og ungdommar til å bli negative til nynorsk skriftnormal. Det blir teiknet på at nynorsk er eit "forbodsspråk" som er vind-skeivt⁶ i forhold til "Folkets Tale" og "Almuens Mund" (Wergeland). Det blir symbolet og teiknet for at nynorsken har forvandla seg frå ei potensiell radikal utviding av normalskrifta sitt 'dekningsområde' for 150 år sidan – til Rett Skrivings Normal og Norsk Dom.

Rundt omkring i [Norge] foregår der f. eks. stadig ei språkdømming og "korrekturlesing" av eit anna og meir avgjerande slag enn frognerpelsens 'retting' av *Noreg* til 'Norge' på femtilappane: hundre og tusenvis av skoleelevar får – i denne stund – raude merke i dei nynorske stilane og elevarbeida sine – fordi dei f. eks. skriv 'Norge' eller brukar talemålet og talemåtane sine i skrift⁷. Dei fleste norsklærarar har vel fleire gonger møtt variantar av

replikkane "Kvifor skal eg velje/ skrive nynorsk når eg der ikkje eingong får skrive landsnamnet mitt slik eg seier det"? Ungdom har stor sans for symbol, men og for logikk: "Lærar! Kvifor er der ikkje samsvar mellom stilrettinga⁸ di og den språkhistoriske læra di om at nynorsken blei til fordi folk flest skulle få ei fri og smidig skriftspråkform for tanken og talen sin"? "Der er sikkert mange flotte ord å lære i nynorsken, men kvifor skal eg bruke nynorsk når det betyr ei avgrensing av språket mitt"?

Som godt språkskolerte norskpedagogar frå universitet og høgskolar kjenner vi dei automatiske og obligatoriske svara på slike spørsmål. Men kva om vi også brukte Aasen-året til av-automatisering? Til å spørje om i kva grad det er rett å forsvare nynorsken mot det som er utanfor grensene – det ureine, uhyrlege og uhøyrt? I ein diskusjon om kor slike grenser går, om kva som er våre lingvistiske og kulturelle venleiksideal, må vi ikkje gløyme at Det Nynorske Prosjektet, som *Noreg* liksom skal vere eit *dekkande* symbol for, i si tid starta som ein uhøyrte og uhyrleg kulturkamp for å få unemnelege norske lydar og ord inn på den skriftspråklege arenaen.

"Skjønheten og Uhyret"

Eg brukar med vilje uttrykket 'uhyrleg' ovanfor fordi motkulturar alltid har blitt framstilt som det når den rådande Skrifta vegrar seg mot det som kjem utanfrå. Som f. eks. då Wergeland begynte på si uhøyrt fortelling om norsk språk-re-formasjon – og kom i

strid med Welhaven, som på si side:

i sin ungdom [var] en fuldendt skjønhed; især skal hans øine have været merkverdige, de eiede en glans, som gjorde dem selvlysende; naar han blev ivrig, skjød der blinkende lyn af dem, og de virkede som en magnet, der drog alles opmærksomhed til sig. Han havde et vakkert og bøieligt organ; lidt højrøstet og lidt affekteret var han med dansk farvede vokaler og en altfor tilsigtet dialektfri udtale; men dette generede ikke hans omgivelser; – tvertimod – der var ikke saa faa, der gik omkring og efterlignede ham.¹⁰

Det radikale skiljet mellom Welhaven som forfina personifisering av den tradisjonelle (smale) kulturen og Wergeland som – i liv og tekst – figurasjon for (ein til då) ikkje-kultur (almuens tale-røyr) har ofte form av eit "dyrestempel" som etter kvart blei prega på Wergeland og flokken hans. Welhaven seier det sjølv slik:

Her er nu mine Fjender, Mennesker med Torskehoveder og med Oxehoveder og med Hundehoveder, Mennesker med Pigger og med Kløer og med Haitænder. Bare jeg gaar stille paa Gaden komme de undertiden snøftende og gryntende og pibende, ligesom om de vilde give til Kende, at de gerne skulde æde mig [...]¹¹

Dette må ikkje lesast som tilfeldige skjellsord av ein skvetten besteborgar, men som uttrykk for kjernen i Welhavens kritikk av Wergelands estetiske arsenal og freistnad på å finne eit språk- og skriftkulturfundament i folket og almuen – utanfor den etablerte og tradisjonsrike skriftkulturen. Welhavens redsle for å bli fortært står for det etablerte si redsle for tap av kulturell hegemoni. Eller skal vi seie: tap av kulturell identitet.

Janus-ansikt

Dilemmaet til Det Nynorske Prosjektet i dag er at det på den eine sida framleis er/oppfattar seg som/definerer seg som ein motkultur – ei *mot-skrift* – samtidig som det på den andre sida lenge sjølv har vore del av den etablerte norske Skrifta. Prosjektet har eit fiendebilde med Janus-ansikt, men ser sjølv berre den *eine* profilen: *Bokmålet* og internasjonaliseringa av språkkulturen (begge delar definert som inautentisk 'framanddom', ei feilslått forlenging av 'danomaniet'). Den *andre* profilen som det er så vanskeleg å få auge på er *konturane av sitt eige ansikt*¹² – eller skuggen av sin eigen Ordentlege kropp.

Tove Bulls utfordring

Språk-, kommunikasjons- og mediesituasjonen i [Norge] er radikalt endra i høve til den tida då Aasen og Knudsens prosjekt legitimerte seg. Dersom Det Nynorske Prosjektet skal kunne presentere seg som eit gyldig språkfrigjerande alternativ for barn og ungdom i dag og i morgon, må det sleppe seg laus – ta konsekvensane av, og oppta i seg, den fantastiske, frodige og rappande rike språkpraksisen som lever i konglomeratet [Norge]. Den nynorske litteraturen har takla slike utfordringar bra gjennom tidene. Verre er det å reformulere det lingvistiske prosjektet. Ein god start kan vere professor Tove Bulls kloke utfordring og konklusjon i artikkelen "Aasen, språk og identitet"¹³:

[...] ein konklusjon som sannsynligvis vil vere temmelig kontro-

versiell i delar av målrørsla: Skal ein ta på alvor at identitet er eit relasjonelt fenomen, må det få som konsekvens at alt som blir kalla knot, blir stuereint. Den språklige toleransen som langt på veg omsluttar dei tradisjonelle dialektane her til lands, må utvidas til å gjelde alle slags idiolektar, alle slags språklige blandingsformer og alle typar språkkontaktfenomen. Bare gjennom ein slik toleranse som blir levd ut i praktisk språkliv, kan vi vise at den språksosiale og språkdemokratiske holdninga som Aasen målbar, er ein arv som lever vidare mellom nynorsklingar.

Frå heimstaden min til "My Home-page" – ein analogi om å vere eit (u)beskrive blad

Språk, tekst og identitet

Bakgrunnen for både Wergeland, Aasen og Det Nynorske Prosjektet var og er at både individuell og kulturell identitetsdanning er eit språkleg og tekstleg fenomen. Dette er det blitt teoretisert om på mange måtar. Ein vanske (?) er her at det er uråd å snakke om og fatte fenomen som "språk" og "identitet" uten å ty til metaforar eller analogiar. Eg vågar meg i det følgjande derfor fram på med denne varianten: Ein ny inngang (analogi/metafor) til noen poeng omkring sambandet *identitet – språk – tekst* kan gå via eit moderne fenomen, stor-teksten *Internett* og *World Wide Web (WWW)*. Personar og grupper namngir og presenterer seg i dette kommunikative fellesskapet via ei individuell "*Home Page*", på norsk "*Heimeside*" eller "*Hjemmeside*". Kvar slik presentasjonsside er sett saman av teikn og tekst-

bitar: skrift, tale, bilde av ymse slag (og nå meir og meir lydar av anna slag enn tale).

Ei heimeside kan vere enkel eller komplisert. På den legg den einskilde gjerne ut ei blanding av personleg-privat informasjon og det han meir sakleg har å fare med, vise fram eller tilby av kunnskapar og andre resursar. Heimesida er fleksibel, lar seg heile tida endre – er prinsipielt alltid "*under construction*" som det gjerne heiter; – "*under (heavy) continous construction*".

Ein svært viktig del av oppbygginga av slike sider er fenomenet *link*: dvs "peikarar" til andre "heimar" – "heim-stader" i det store nettet. Kvar heimeside som vil vere interessant, har slike lister med linkar som gjer det mulig å flytte lynraskt til ein annan stad eller ein annan person som er laga, eller som er "under construction" på ein annan måte. Dei identifiserbare, individuelle sidene heng saman og viser til kvarandre. Peikar på/til kvarandre. Dei/vi *består* av kvarandre. At eg "på *mi* side"(!) eksisterer, er avhengig av at eg "på den andre sida"(!) er fylt og samansett av Dei Andres "sider". Konsekvens: ein slik eksistens er ikkje ein gitt storleik som finst her eller der på eit flatt, avgrensa område; nei "den enkelte" må oppfatast som ein "hypertekstleg" relasjon mellom sine feste-punkt i kulturellet. Vi er i dei andre. Vi er konstruert av summen av dei "linkane" som til eikvar tid er under meir eller mindre "heavy continous construction" i oss.

For å seie det paradoksalt: sidene – dvs. *vi* – blir konkrete og identifiserbare ved å vere samansette samnemnarar, abstrak-

sjonar, av "andre" stader. Det er umulig å gjere/vere noe anna. Den 100% originale, "link-lause" personlege heimesida eksisterer bare som eit personnummer, ein talkode, ei tom adresse – Den "link-lause" personen er uten relasjonar, han er identitets-laus, – død.

Peer Gynt

Slike tragiske eksistensielle forhold med tome "heimesider" har sjølv sagt Ibsen for lenge sidan behandla i *Peer Gynt* – den teksten som framfor andre tematiserer individ- og identitetsproblematikken gjennom sitt hovedspørsmål: *Hva er det "å være seg selv" i grunnen?* På Dårøkista i Kairo erkjenner Peer at han ikkje heilt "er sig selv", "heimesida" hans er tom. Han manglar "linkar" til dei viktige sidene og personane i kulturen – og ingen bryr seg om å ha linkar til hans side. Derfor seier Peer Gynt:

Min historie, herr penn, er i korthet vevet, – jeg er et papirblad og blir aldri beskrevet.

Og verre blir det mot slutten i dette identitetsdramaet: Då må han på sine heime-trakter haste frå korsveg til korsveg, frå møte til møte for å framskaffe om ikkje anna enn eit "synderegister" eller anna *papir* på at han har ein eksistens dvs. *utanfor seg sjølv* i forhold til andre. Viss ikkje, blir han "støyp om" – reformatert, ville kanskje Ibsen ha sagt i dag. Når Peer til slutt verkeleg erkjenner poenget med at ein aldri kan ha/vere ein link-laus identitet – at ein aldri kan vere ei isolert "heimeside" – men alltid må få sin eksistens – bli 'sig selv' som

bidrag til andres sider, – så er det i Peers tilfelle i forhold til Solveig. Han *har* eksistert utanfor seg sjølv, som del av eit anna menneske – på ein annan heimstad:

Peer: Hvor var jeg som meg selv, som den hele, den sanne?
[...]
Solveig: I min tro, i mitt håp og i min kjærlighet.

La oss stoppe eit øyeblikk til ved *Peer Gynt* før vi går over til spørsmål omkring nasjonal identitetsdanning: *Denne* teksten er i seg sjølv godt eksempel på noe alle Norskklærarens lesarar har linkar til: større eller mindre bitar av *teksten Peer Gynt* er å finne på "heimesidene" til alle i vår kultur. Teksten eksisterer som del av oss. Vi eksisterer fordi vi – bl a – er berar av desse bitane. Dei er brokkar av den mosaikken vi kallar identiteten vår – bidrag til dei fellestrekk som gjer at vi identifiserer kvarandre – og lar oss identifisere!

Eit anna poeng er her at teksten *Peer Gynt* som kjent i seg sjølv består av sitatfragment frå andre viktige tekstar og referansar til andre viktige "heimesider" på det Nettet vi kallar Kulturen vår – ikkje minst tilvisingane til den *store* samlinga av Skriftstader: *Bibelen* – som på si side påstår å representere/innehalde ein mulig *overskridande* link til Den Store Nettverksoperatøren bak alle historias "heimesider" – der han sit og fører Livsens Bok. Poenget mitt med desse noe billige og lettvinde analogiane og ordspela er verken å vere morosam eller gravalvorleg. Verken å banalisere det vanskelege eller gjere det enkle innfløkt. Poenget er å *få tak i noe fenomenologisk* –

vise korleis forstillingane våre omkring individ, personlegdom, subjekt, identitet, kultur har med *språk* å gjere – vise korleis orda og tale-måtane våre inneheld spor og element av viktig innsikt: individet og identiteten er *språkleg konstruert*: heime-side, det vere eit beskrive/ubeskrive blad, – og for den saks skuld: vere oppført i Livsens Bok.

Til-høyr-staden

Nå vil noen innvende at desse eksempla er begrensa til *skrivekunsten* eller multimedias hypertekstar. Og at dei viser språklege medieformer som er historisk avgrensa. At analogiane ikkje fangar inn det basale: det talte, munnlege mors-målet. Som teikn på at poenget held allment vil eg be lesarane ('til-høyrarane' mine) tygge på det språklege i formuleringar som: "å *høyre* til", "å *høyre* heime", "Til-*høyr*-stad", "Vere heime-*høyrande*".

Merk den språk-sanselege ordbruken: Det er den staden der du/andre *høyrer* at du høyrer til. Språk-lydane gjer at du kan identifiserast, du kan 'heimfestast', som det heiter med eit norskfagleg uttrykk. Fysisk, nesten naturleg. Å ha eit talespråk er på ein måte nesten å uttrykke ein stad – *re-presentere* han – i form av eit sett sansbare miljøkarakteristika (f. eks. fonetiske, morfologiske og syntaktiske forhold). Slik er vi gjennom språket på ein måte berar av stadens topografiske særtrekk.¹⁴

Men: der er ikkje berre denne tydingsmuligheten av å *høyre* kor ein høyrer til. Å 'tilhøyre' tyder like mykje å tilhøyre i meir "juridisk" forstand: å bli eigd av, vere bunden til. Eit aspekt av

'ufridom' og underordning, band: den du skal/må høyre på – dvs tilhøyre. Det tyske ordet "gehören" blei i tydinga *tilhøyre* først brukt om dei *liveigne*. (Det nynorske ordet for link er *lenke*).

Her er vi ved eit poeng som illustrerer noko av det eg har vore inne på om Det Nynorske Prosjektet sitt dilemma: språket sin dobbeltkarakter av å binde oss og lausrive oss: *heim-feste* oss – samtidig som identiteten eigentleg ikkje heilt kan stadfestast: vi flyttar oss som sagt stadig i og med den prosessuelle oppbygging av våre heimesider – under continuous construction, "heavy or not"....

Identitetsdanning og -forandring

Eg har altså framheva at det å ha ein identitet ikkje primært er eit sosio-logisk, eller psyko-logisk, men eit *tekstleg* fenomen. Det dreiar seg om korleis vi blir del av samfunnets nettverk/vev av sjangrar, tale-, skrive-, tenke- og forståingsmåtar. Det dreiar seg om å oppta (lære å kjenne) stadig fleire av samfunnets teikn og symbol.

Dermed blir f. eks. barnets identitet å forstå som 'feste' av eg'et til ein *tekstlokaltitet* – feste til eit delområde i den større tekstveven. Og *identitetsdanning* blir eit prosessuelt og relasjonelt fenomen: det å feste/binde ego'et til dei stader (topos) ein umiddelbart høyrer heime: heimen/familien – kjønnet – gjengen – bygda/byen – nasjonen osv. Føremålet er bl. a. å kunne vere og gjenkjenne 'seg sjølv' gjennom trygge omgivnader. Knyte seg opp mot kjende figurar, teikn, symbol (f. eks. 'Noreg'), heltar, fortellingar, mytar, sang, musikk,

spel, leik [...]

Ein persons identitet blir såleis på ein måte det 'punktet' – det 'fokus' – som trådane samlast i i kvart individ – eller dei mønstra som festepunkta utgjer og dannar i kvart tilfelle (f. eks. nasjonale mønster).

Men det dreiar seg ikkje bare om 'det å feste', – men og *det å flytte feste*. *Identitetsdanning inneber alltid også identitetsforandring*. Denne endringa viser seg ikkje ved at ein brenner alle bruer og kuttar alle band, og går inn i ein ny identitet. Nei, den viser seg som oppretting av *nye festepunkt, 'flytting'* av "topos" – stad – i tekstlandskapet, i språk og tekstkultur. Denne "flyttinga" kan vere frivillig – eller den kan opplevast som "tvangsflytting" – ikkje minst i samband med skole og læring. Barn og ungdom blir stadig fortalde at den trygge "staden" deira ikkje er god nok: Dei må *kultiverast*. Dei må knyte an til "våre" (dvs kulturarven og mønsterplanane sine) festepunkt! Flytte dei *frå* snack-baren, discoteket og gatas uryddige samlingspunkt – til f. eks. *den nasjonale kulturarvens oppdyrka område*. Dei opplever seg som truga ved at vi vil påføre dei andre "tekstar" – dvs. vikle dei inn i andre trådar – enn dei ser vitsen med.

Eller *meir allment: nasjonale og individuelle identitetar kjennest truga når "framande" språk- og teiknbrukarar kjem inn på – blandar seg inn i – "våre" stader i kulturlandskapet*. – Når nye linkar blir oppretta til "område" som er *utanfor*. Då er det ikkje så lett å avgjere kva som er den 'rette' Skrifta. Slik var det f. eks. då den nye "heimesida" "Norsk nasjonalitet" eller "Det norske" eller

"Norsk Språk- og tekstkultur" skulle opprettast og konstruerast etter 1814. Fenomenet "Norsk nasjonal identitet" var då eit temmeleg ubeskrive blad. Det danna ikkje noko tydeleg (identifiserbart) mønster. Det var eit ennå usikkert "festepunkt" for dei fleste av nasjonens innbyggjarar. Dei *hørde framleis heime andre stader* – lokalt i [Norge] og/eller utanfor [Norge]. Identitetsdanninga (les: identitetsforandringa) var derfor smertefull og konfliktfylt.

Og slik må det vere når eit nytt "Aarhundrede nedrødmer" og Det Nynorske Prosjektet skal diskutere identiteten sin i forlenginga av Aasen-året.

Notar

¹ Debatten starta i 1995, men gjekk langt inn i Aasen-året 1996. Bakgrunnen var eit forslag i Norsk Språkråd frå Herbjørn Sørebo om å jamstille Norge med Noreg. Resultatet i Språkrådet jan. 1996 blei vedtak om å tillate "Norge" som klammeform i nynorsk. Etter formelle innvendingar frå Noregs Mållag har Kulturdepartementet ennå ikkje godkjent kompromissvedtaket i Språkrådet. (Sjå Dag og Tid 30.05.96). Etter å ha brukt stor energi på argumenter for at 'Noreg' *ikkje* er eit landsnamn, men eit symbol, brukar Mållaget i neste omgang *stadnamnlova* til å forpurre eit vedtak som ikkje eingong innber jamstilling med [Norge]. Er det noko som heiter klam(me)formalisme?

² Dei følgjande Grepstad-sitata er frå artiklane "To ord i hovudet" og "Symbolet Noreg" i *Mål og makt* nr. 2 1995, den siste også i boka hans *Retorikk på norsk*, 1988. Eg har her valt Grepstad som eksempel fordi han har det beste og mest seriøse forsvaret for 'Noreg' som eineform i skrift. Var eg ute etter å ironisere, ville eg f. eks. valt leiaren i Noregs Mållag, Olav Randen, som i *Dag og Tid* 18.01.96 klamrar seg til globusen og vil ha 'Noreg', helst 'Norveg', for at alle skal skjöne kor landet ligg. "Norge derimot, framstår for folk

som ei samling bokstavar utan forståeleg innhald."! - Kanskje eit alternativ for Randen er å stikke tingeren i jorda?

¹ Vinje hadde nok forresten sikkert fått at der fall eit nasjonalt symbol eller to - Vinje som ein stad fortel at han tenkte triste tankar då han såg eit aldrande Numedalspar i bunadstas vise seg dansande fram for publikum på ein marknad: "Slik gjeng det med det nasjonale. Det syner seg fram på slutten for ein skilling, og så døyr det. Det hev levt si tid; so fred vere med det!" - Det syner seg fram - på ein femtilapp...

² I artiklane "Identitetens trussel" (1991) og "Kun løs er al fremmed tale" (1989) freistar dansken Hans Hauge å kople identitetsfilosofi med nasjonalspråk ved hjelp av sosiolingvisten J. R. Firths idear om band-og-barriere som han finn "yderst produktive og rummer stort forklaringspotentiale. Ideen er funksjonel. [...] Dette fællesskab medslutter og omslynger altså dets medlemmer om ikke med et rosenbånd, så i al fald med bånd. Samtidig med at det lukker ind og binder sammen, så udelukker det og sætter grænser. Det hindrer kommunikation. [...] Med et nationalsprog konstruerer man et hjem, og man frembringer de fremmede. (Hauge 1989:109). Hans Hauge har henta tittelen på artikkelen sin frå følgjande Grundtvig-strofe om morsmålet (1837): "Modersmål er det rosenbånd, / som store og små omslynger, / i det lever kun fædres and, / og deri kun hjertet gynger." Slik sett fungerer 'Noreg' også for mange som avgjerande passord - på linje med 'Sjibbolet' i Bibelen; les Domarens bok, kap 12.

³ Garborgs omgrep er "Inkongruents"; sjå analysen av *Den ny-norske Sprog- og Nationalitetsbevægelse* (1877) i Time 1996.

⁴ For ei problematisering av ordtilfaget i nynorsk, sjå f. eks. Ragnvald Taales artiklar og debatten som følgde i Norsklæraren 1993-94.

⁵ For Ordens skuld: eg talar ikkje her om den type språkfeil som treng retting uansett 'språk', men om kulturbestemt 'utestenging' frå den nynorske skriftas område.

⁶ Gran 1899:292

⁷ Welhaven sitert etter Wallem 1916:176

⁸ "Kanskje det nynorske mennesket står i vegen for seg sjølv?" sluttar

Magny Vatne sin tankevekkande artikkel "Sidemål og språkleg identitet. Bekjennelsar frå ein bokmålskrivande stasjonsbyvestlending" i Norsklæraren 3/91. Sjå og Jon Fosse: "Ubehaget ved nynorsken" i same nr.

⁹ *Språknytt* 1/1996

¹⁰ Dette er logikken bak f eks Garborgs argumentasjon for at individuell nasjonalitet viser seg i språket. Sjå Time 1996.

Litteratur

Bull, Tove 1996: "Aasen, språk og identitet". *Språknytt* nr. 1 1996

Firth, J. R.: "Personality and Language" i Allen og Pit Corder (red): *Readings for Applied Linguistics*, London 1975

Garborg, Arne 1877: *Den ny-norske Sprog- og Nationalitetsbevægelse*. Kra.

Garborg, Arne 1897: *Vor Sprogudvikling. En Redegørelse. Med et Tillæg*. Oslo. Også prenta i *Verk* 11:125-144. [Pamfletten er ei samling av Garborgs innlegg i debatten med Johan Storm; Dagbladet februar 1897]

Gran, Gerhard 1899: *Norges Dæmring. En litteraturhistorisk indledning*. Bergen 1899. John Griegs Forlag

Grepstad, Ottar 1995: "To ord i hovudet" og "Symbolet Noreg" i *Mål og makt* nr. 2 1995

Hanto, Kristian Ihle 1986: *Ideologiar i norsk målreising*. Oslo. Novus

Hauge, Hans 1989: "Kun løs er al fremmed tale", *KVAN* nr. 25 1989

Hauge, Hans 1991: "Identitetens trussel" s. 185-203 i Fink og Hauge (red): *Identiteter i forandring*. Aarhus 1991

Haugland, Kjell 1971: "Ei folkerørsle blir til". Innleiingsartikkel s. 7-30 i Haugland (red): *Målpolitiske dokument 1864-1885. Ei folkerørsle blir til*. Oslo 1971. Samlaget

Haugland, Kjell 1985: *Striden om skulespråket. Frå 1860-åra til 1902*. Oslo 1985. Samlaget

Hobsbawm, E. J. 1992 (1990): *Nations and Nationalism since 1780. Programme, Myth, Reality*. Cambridge University Press

Hoel, Oddmund Løkensgard 1996: *Nasjonalisme i norsk målstrid 1848-1865*. KULTs skriftserie nr.

51. Norges forskningsråd. Oslo 1996

Hoffmeyer, Jesper 1994: *Livets tegn. Betydningens naturhistorie*. Oslo PAX. Norsk utg. av *En snegl på vejen*. Kbh. 1993

Johansen, Anders 1995: "Medmennesker, landsmenn, samtidige". I *Norsk medietidsskrift* 1/1995

Time, Sveinung 1984: "Infinitiv". I SYN OG SEGN nr.1 1984. Dette arbeidet sette i gang ein debatt med Sigmund Skard: "Den heile Vinje" (S&S nr.4 1984), Time: "Å koma under gauketre" Svar til Skard" (S&S nr.1 1985) og "Etterord", svar til Skards "Sluttmerknad om den heile Vinje"; S&S nr.2 1985

Time, Sveinung 1995: "'Vi strides om ord'. Bidrag til ei lesing og tolking av Wergelands tekst 'Om norsk Sprogreformation'". Samarbeidd manus til innlegg på Nasjonal identitet-prosjektets seminar 20. mars 1995

Time, Sveinung 1996: "Språk og nasjonalitet". S. 105-195 i Frøyen og Time: *Arne Garborgs kulturnasjonalisme. To studiar*. KULTs skriftserie nr. 61. Oslo 1996

Vikør, Lars S. 1990: "Linjer i nyare norsk språkhistorie". S. 1-116 i tidsskriftet *Eigenproduksjon* nr. 37. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen

Wallem, Fredrik B. 1916: *Det norske studentersamfund gjennom hundrede aar. I-II*. Kristiania 1916. (Spesielt om "1830-aarene. Wergeland-Welhavens kamptid" s.129-228)

Wergeland, Henrik: "Om norsk Sprogreformation". Artikkelen er skriven hausten 1832, først trykt i *Bondevennen* 1835.

Sveinung Time
arbeider i Norskseksjonen
på Høgskolen i Bergen.
For tida er han forskar på prosjektet
"Utviklinga av ein norsk nasjonal
identitet på 1800-talet"
(Norges forskningsråd)
med eit delprosjekt om
"Arne Garborg og nasjonal
identitetsdanning".